

DOI: 10.7251/GFP1909021M

UDC: 347.466:347.23

Originalni naučni rad

Datum prijema rada:
18. april 2019.

Datum prihvatanja rada:
10. jun 2019.

Prof. dr

Duško Medić

Sudija Ustavnog suda
Republike Srpske, redovni
profesor Fakulteta pravnih
nauka Panevropskog
univerziteta „Apeiron“
Banja Luka,
dusko.b.medic@apeiron-edu.eu
dusko.medic@ustavisud.org

Fiducijarni prenos svojine

Rezime: U radu se obrađuje institut fiducijarnog prenosa svojine kao sredstva obezbjeđenja potraživanja i razmatra potreba njegovog uvođenja u pravni sistem Bosne i Hercegovine. Osnov za sticanje fiducijarne svojine je fiducijarni pravni posao. To je takav posao u kome se dužnik obavezuje da svoje pravo (najčešće svojinu) prenese povjeriocu, a ovaj se obavezuje da to pravo vrši i po ispunjenju potrebnih pretpostavki vrati nazad dužniku. Autor smatra da je dobro što ovaj institut, za sada, nije našao svoje mjesto u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine, jer se slični efekti postižu uz pomoć registarske zaloge koja u praksi izaziva mnogo manje nedoumica i nosi manje opasnosti za dužnika.

Ključne riječi: fiducijarni pravni posao, fiducijarni prenos svojine, fiducijarna svojina, obezbjeđenje potraživanja.

UVOD

Pravo obezbjeđenja potraživanja u cijelom svijetu doživljava pravu ekspanziju.¹ Obezbuđenje potraživanja predstavlja jedan od osnovnih uslova za stvaranje pravne sigurnosti i povjerenja, te podsticanje ulaganja u privredu jedne države.² Pravo je u interesu pravde i pravne sigurnosti stalno nastojalo što više osigurati pravni položaj povjerioca, a pri tome što manje otežati faktički položaj dužnika. Nesumnjivo je da nema savršenog sredstva obezbjeđenja, jer potraživanje u svojoj prirodi uvijek krije određenu dozu neizvjesnosti i ne može postojati bez rizika. Ne postoji sredstvo koje sa sigurnošću može preduprijeti sve potencijalne opasnosti i na taj način garantovati povjeriocu namirenje. Ugovaranjem obezbjeđenja povjerilac samo podiže granicu vjerovatnoće da će zaista namiriti svoje potraživanje.³

Poznato je da su realna (stvarnopravna) sredstva obezbjeđenja potraživanja u praksi mnogo efikasnija u zaštiti ugovarača od ličnih (obligacionopravnih),⁴ jer se kod realnog

¹ D. Medić, *Pravo obezbjeđenja potraživanja*, Banja Luka, 2013, str. 7.

² Zbog svog značaja obezbjeđenje potraživanja se u pojedinim zemljama posmatra kao posebna grana prava.

³ O tome: N. Tešić, *Registrovana zaloga*, Beograd, 2007, str. 49–50.

⁴ Još uvijek je aktuelno i važi staro rimsko pravilo: “Plus coutionis in re est, quam in persona” – veća je garancija u stvari nego u licu – Pomponius, u *Digesta*, 50.17.25.

obezbjeđenja garancija postiže predmetom koji svojom vrijednošću odgovara za isplatu duga.⁵ Osim toga, realne garancije djeluju erga omnes, a kod ovog osiguranja postoji i pravo prvenstvenog namirenja i pravo sljedovanja, kao njihove relevantne karakteristike.⁶ Na taj način pojačava se pravni položaj povjerioca, a mogućnost prinudnog namirenja postaje mnogo izvjesnija, jer će povjerilac biti ovlašten da svoje osigurano potraživanje namiri iz predmeta obezbjeđenja, bez obzira na to u čijoj svojini se taj predmet nalazi.⁷

U radu se obrađuje fiducijarni prenos svojine (fiducija), kao realno sredstvo obezbjeđenja povjeriočevog potraživanja, a kritički se razmatra i potreba njegovog eventualnog uvođenja u pravni sistem Bosne i Hercegovine.

POJAM FIDUCIJARNOG PRENOSA SVOJINE

U uporednom pravu brojni su primjeri širenja formi obezbjeđenja potraživanja koje funkcionalno vrše ulogu konvencionalnih bezdržavinskih garancija.⁸ Sve više se javlja potreba za novim sredstvima obezbjeđenja koja su fleksibilnija i prilagođena zahtjevima tržišne privrede. No, određeni instituti koji odavno postoje takođe doživljavaju reafirmaciju.

Jedna od tradicionalnih formi obezbjeđenja je fiducijarni prenos svojine, kod koga dužnik zadržava stvar kod sebe, a na povjerioca prenosi svojину nad tim predmetom. Osnov za sticanje fiducijarne svojine je fiducijarni pravni posao. To je takav posao u kome se dužnik obavezuje da svoje pravo (najčešće svojinu) prenese povjeriocu, a ovaj se obavezuje da to pravo vrši i po ispunjenju potrebnih pretpostavki vrati nazad dužniku. Pravo koje se prenosi ovim poslom može biti stvarno ili obligaciono. Radi se o poslu povjerenja. Iako se smatra samostalnim pravnim poslom, u suštini on predstavlja akcesoran posao koji zavisi od posla čijem obezbjeđenju služi.⁹ U pogledu njega se primjenjuju pravila obligacionog prava o zaključenju, formi, ništavosti, manama volje itd. Cilj fiducije nije uvijek vidljiv iz ugovora i često se radi o apstraktnom pravnom poslu. Prema nekim mišljenjima riječ je o institutu mješovite prirode na granici materijalnog i procesnog prava,¹⁰ koji u sebi nosi određene protivrječnosti i ima vrlo komplikovanu pravnu strukturu. To nije neko

⁵ O prednostima realnog obezbjeđenja v. M. Lazić, *Prava realnog obezbeđenja*, Niš, 2009, str. 65–70. O tendencijama u razvoju realnih sredstava obezbjeđenja v. M. Lazić, *Tendencije u razvoju realnih prava obezbeđenja*, *Pravni život*, br. 11/09, str. 719–737.

⁶ Opširnije: J. Salma, *Obligaciono pravo*, Beograd, 1988, str. 379.

⁷ Stvarnopravno osiguranje potraživanja služi pojačanju obligacionopravnih odnosa i pošto na području tih odnosa djeluje načelo dispozitivnosti, u praksi se stalno razvijaju novi sadržaji, koje ovo obezbjeđenje teško može adekvatno pratiti. Detaljnije o tome: N. Gavella, T. Josipović, I. Gliha, V. Belaj i Z. Stipković, *Stvarno pravo*, Zagreb, 1998, str. 719–720.

⁸ Z. Rašović, *Pravo obezbjeđenja potraživanja*, Podgorica, 2010, str. 202.

⁹ Svrha fiducijarnog prenosa svojine je obezbjeđenje potraživanja, pa je ovaj ugovor sporedan ugovor koji nema samostalni cilj već služi ostvarenju drugog, glavnog ugovora. Njegova akcesornost je ipak drugačije prirode od tipičnih akcesornih poslova, a punovažnost ovog pravnog posla nije toliko uslovljena punovažnošću ili postojanjem obezbjeđenog potraživanja, koliko od faktičkih okolnosti vezanih za raspolaganje fiducijarnog povjerioca sa predmetom odnosno zavisnosti od poštovanja fiducijarnog povjerenja i pravila *lex commissoria*.

¹⁰ E. Čulinović Herc, *Ugovorno osiguranje tražbina zalaganjem pokretnih stvari bez predaje stvari u posjed vjerovnika*, Rijeka, 1998, str. 236.

“moderno” sredstvo obezbjeđenja već naprotiv, najstarije,¹¹ koje svoje korjene ima još u rimskom pravu.¹² Ova specifična forma obezbjeđenja doživljava svoju renesansu u njemačkom pravu i u pravu niza drugih, pretežno tranzicijskih zemalja.

Fiducijarni prenos svojine karakterističan je po tome što je prema namjeri stranaka samo privremen, jer ako dužnik ispuni svoju obavezu, pravo svojine treba da mu bude vraćeno.¹³ Tek ukoliko dužnik ne ispuni preuzetu obavezu, povjerilac može od njega zahtijevati predaju stvari, kako bi ih mogao prodati i na taj način se namiriti.¹⁴ Zbog toga fiducijarni vlasnik ne mora da ima neposrednu državinu stvari i mogućnost njenog korišćenja, a u prednosti je pred svim drugim stvarnopravno neobezbjeđenim povjeriocima. Ostali povjerioci imaju mogućnost da podnesu paulijansku tužbu i da dokazuju da je fiducijarni posao dužnik zaključio jedino sa namjerom da njih ošteti i da ih onemoguću u realizaciji njihovih tražbina.¹⁵ Ukoliko je fiducijarni povjerilac, pak, prije isteka roka za naplatu potraživanja raspolagao predmetom fiducije smatra se da je postupio protivno dobrim običajima, načelu savjesnosti i poštenja i da je zloupotrijebio fiducijarno povjerenje, te je dužan da dužniku zbog toga plati nastalu štetu.¹⁶ Tu može da nastane problem, jer ako svojina na

¹¹ M. Juhart, *Prenos lastninske pravice v zavarovanje*, Pravnik, Ljubljana, let 50 (1995), 1-3, str. 43.

¹² *Fiducia cum creditore contracta* je pravni institut stariji od ručne zaloge i hipoteke – v. D. Stojčević, *Rimsko pravo*, Beograd, 1960, str. 174-175. U rimskom pravu postojala je i *fiducia cum amico*, tj. prenos svojine stvari radi njene ostave (*depositum*) ili posudbe (*commodatum*).

¹³ Vid. *Leksikon građanskog prava* (glavni urednik O. Stanković), Beograd, 1996, str. 804-805.

¹⁴ O fiducijarnom prenosu svojine šire: D. Arandelović, O fiducijarnim pravnim poslovima, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, XVI, br. 5-6/26, str. 338-339; A. Đorđević, O fiducijarnim pravnim poslovima, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, XVI, br. 5-6/26, str. 344-345; A. Gams, Nešto o fiducijarnim pravnim poslovima, *Analiza Pravnog fakulteta u Beogradu*, br. 1-2/60, str. 24; Lj. Đurović, Ugovor o fiducijarnom prenosu svojine, *Pravni život*, br.10/98, str. 811-826; M. Velimirović, Ugovor o fiducijarnom obezbjeđenju tražbine, *Pravni život*, br.11/98, str. 527-537; D. Klepić, Prenos prava svojine radi obezbeđenja potraživanja, *Izbor sudske prakse*, br. 5/97; R. Petaković, Obezbeđenje potraživanja putem fiducije, *Izbor sudske prakse*, br. 7-8/97; A. Topalović i J. Filipović, Obezbeđenje potraživanja prenosom svojine, *Pravni život*, br. 5-6/93, str. 667; A. Topalović, Fiducijarni prenos svojine radi obezbeđenja potraživanja, *Jugoslovensko bankarstvo*, br. 3-4/98, str. 43; M. Pvlakić, Stvarnopravna sredstva osiguranja na pokretnim stvarima u zemljama nasljednicama bivše SFRJ, u: *Budimpeštanski simpozijum, Doprinos reformi stvarnog prava u državama jugoistočne Evrope*, Bremen, 2003, str. 233-239; T. Đurđić, Fiducijarni prenos prava svojine, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, br. 2/11, str. 473-494; A. Dudaš, O celishodnosti zakonskog uređenja fiducijarnog prenosa svojine u pravu Srbije, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, br. 1/14, str. 209-227. Detaljnije o praksi i obrazloženjima sudova bivše SRJ u vezi ovoga: B. Bokšan, *Fiducijarni poslovi i zaloga*, *Sudska praksa privrednih sudova* (tematsko izdanje), Beograd, 1996, Bilten br. 3, str. 25; Z. Petrović, *Fiducijarni prenos prava vlasništva u praksi sudova Republike Srbije*, u: *Budimpeštanski simpozijum, Doprinos reformi stvarnog prava u državama jugoistočne Evrope*, Bremen, 2003, str. 215; N. Tešić, *Fiducijarni prenos svojine kao sredstvo obezbeđenja potraživanja*, *Pravni život*, br. 10/02, str. 107-115.

¹⁵ O prednostima i nedostacima ovog instituta v. D. Stojanović, *Prenošenje svojine u cilju obezbeđenja kredita*, *Pravni život*, br. 5-6/93, str. 619. O pobijanju dužnikovih pravnih radnji v. T. Klepac, *Pobijanje dužnikovih pravnih radnji* (magistarski rad), Zagreb, 1990.

¹⁶ J. Salma, *Fiducijarni pravni posao i fiducijarni prenos svojine radi obezbeđenja potraživanja*, *Pravni život*, br. 10/98, str. 389.

stvari koja je predmet fiducijarnog pravnog posla bude prenijeta na treće savjesno lice, ono može da stekne pravo svojine. Ugovorom se može isključiti pravo fiducijara da raspolaže sa stvari. Pravni odnos između povjerioca (fiducijara), koji je formalno-pravni vlasnik i lica koje prenosi svojину radi osiguranja njegove tražbine (fiducijanta), a stvar ima u državi i ostao je ekonomski vlasnik, temelji se prevashodno na njihovom međusobnom povjerenju.¹⁷ Kod fiducijarne svojine, dakle, imamo dva vlasnika, pravnog i ekonomskog. Ekonomski vlasnik prisvaja upotrebnú vrijednost stvari, a pravni ima ovlašćenje pravnog raspolaganja sa stvari koje je ograničeno dok traje ispunjenje obaveze i može steći „pravu“ svojinu ako dužnik ne izvrši svoju obavezu o dospelosti.

Prema tome, fiducijarna svojina je svojina specifičnog karaktera, svojina „sui generis“ To nije svojina u klasičnom smislu, već samo realno sredstvo obezbjeđenja potraživanja koje je uslovno, vremenski ograničeno i čija pravna sudbina zavisi od izvršenja glavnog ugovora.¹⁸ Ovdje je pravu svojine nametnuto da služi kao sredstvo obezbjeđenja,¹⁹ a to donosi mnogo opasnosti za sigurnost stranaka. Obezbeđena svojina nije potpuna, nevezana svojina, već svom titularu samo daje ovlašćenje da unovči stvar koja je njen predmet.²⁰ Fiducijarna svojina protivrječi osnovnom načelu moderne svojine, načelu nedjeljivosti i isključivosti.²¹ Ona predstavlja uslovno stečeno ili privremeno prenijeto, zavisno i nepotpuno pravo, sa ograničenim dejstvom i sa funkcionalnim razdvajanjem ekonomskih od pravnih svojinskih ovlašćenja.²² To može da prouzrokuje dalje problematične situacije u pravnom prometu. Očigledno je da se radi o složenoj formi obezbjeđenja koja u sebi nosi određene kontroverze,²³ a one su uslovljene njenom specifičnom pravnom prirodom. Da bi fiducijarna svojina mogla ispuniti svoju funkciju mora se na adekvatan način normirati šta sve može biti objekat ove svojine, kako se ona prenosi, kakav je publicitet i kako se namiruje fiducijarni vlasnik.²⁴

FIDUCIJARNI PRENOS SVOJINE U UPOREDNOM PRAVU

Bez obzira što klasične kodifikacije građanskog prava ne regulišu ovu formu obezbjeđenja, ona je danas zastupljena u mnogim pravnim sistemima, kako u razvijenim zemljama (Njemačka, Austrija, Švajcarska), tako i u zemljama u tranziciji (Poljska, Češka, Crna Gora, Hrvatska, Slovenija, Makedonija). Između ovih država u pogledu primjene tog instituta postoje mnogobrojne suštinske razlike.

¹⁷ Fiducija je oduvijek bila zaštićena isključivo lojalnošću i povjerenjem stranaka na šta ukazuje i sam naziv ovog instituta koji etimološki potiče od latinske riječi „fides“ (vjera, povjerenje) – v. O. Stanojević, *Rimsko pravo*, Beograd, 1987, str. 195; R. Jacquelin, *De la fiducie*, Paris, 1891, str. 91-92.

¹⁸ Lj. Đurović, op. cit., str. 825.

¹⁹ Situacija je inverzna u odnosu na zadržanje prava svojine.

²⁰ D. Stojanović, op. cit., str. 621.

²¹ Lj. Đurović, op. cit., str. 815.

²² M. Lazić i N. Planojević, *Svojina i fiducijarna svojina u novom stvarnom pravu Crne Gore*, *Pravni život*, br. 10/11, str. 512.

²³ M. Povlakić, *Moderne tendencije u razvoju sredstava obezbjeđenja potraživanja s posebnim osvrtom na besposjedovnu (registriranu) zalogu*, doktorska disertacija, Sarajevo, 2001, str. 181.

²⁴ Vid. M. Vučković, *Fiducijarni prenos svojine radi obezbjeđenja u savremenom pravu*, *Tematski zbornik radova Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu*, „Zaštita ljudskih i manjinskih prava u evropskom pravnom prostoru“, Niš, 2012, str. 537-550.

U Njemačkoj ova forma obezbjeđenja ima najširu primjenu (mada nije zakonodavno uobličena), jer su dugogodišnja sudska praksa i podrška doktrine već odgovorile na mnoga pitanja koja se u vezi ovog instituta postavljaju u praksi.²⁵ To je prevashodno sredstvo osiguranja na pokretnim stvarima, jer se fiducijarni prenos svojine na nekretninama gotovo ne koristi u praksi.²⁶ Smatra se da se njemački oblik fiducije "Treuhand" najviše približava trastu, koji se koristi u anglo-američkim pravnim sistemima i koji je originalna pravna ustanova veoma slična fiduciji.²⁷ U njemačkom pravu nije propisana posebna forma za ugovor o prenosu svojine. Ovdje fiducija ima veliki praktični značaj, jer postoji specifičan sistem prenosa svojine na osnovu pravnog posla.²⁸ Njemačko pravo pravi razliku između fiducijarne svojine prenijete radi upravljanja i fiducijarne svojine prenijete radi obezbjeđenja potraživanja koje fiducijar ima prema fiducijantu. Kod fiducijarne svojine prenijete radi upravljanja fiducijar vrši pravo svojine u interesu fiducijanta, dok kod fiducijarne svojine radi obezbjeđenja potraživanja fiducijar na stvari prenijetoj radi obezbjeđenja slijedi sopstvene povjerilačke interese prema fiducijantu, da bi obezbjedio da će njegova tražbina biti plaćena o dospjelosti.²⁹ Prilikom prenosa stvari u svojinu radi obezbjeđenja, povjerilac i dužnik sklapaju poseban ugovor prema kome povjerilac ne smije stvar otuđiti, te je mora čuvati kao zalogoprimac, a u slučaju isplate duga obavezan je da je vrati u svojinu dužnika. Inače, prenošenje svojine u cilju obezbjeđenja tražbine povjerioca može se proširiti tako da se ne obezbjeđuje samo postojeće potraživanje, već i sva buduća potraživanja primaoca obezbjeđenja prema davaocu obezbjeđenja (kontokorentna klauzula) ili potraživanja drugih povjerilaca prema davaocu obezbjeđenja (koncerna klauzula).³⁰ Takva vrsta obezbjeđenja se naročito praktikuje kada zajam uzimaju fabrikanti i trgovci i oni prenose u fiducijarnu svojinu zajmodavcu (najčešće banci) svoj magazin robe ili poslovni inventar, ali te stvari i dalje ostaju u njihovoj državini.³¹ Njemački građanski zakonik samo posredno predviđa fiducijarni prenos prava,³² te nema nikakvih propisa u pogledu forme za ovaj prenos. Sudska praksa obezbjeđuje fiducijantu stvarnopravnu zaštitu prema povjeriocima fiducijara. Tako fiducijant može pri stečaju fiducijara da ovo dobro izluči iz stečajne mase, a ako povjerioci fiducijara preduzmu izvršenje na fiducijarnom dobru, on se tome može usprotiviti, pošto je konačni vlasnik stvari. Fiducijar može uprkos svojoj obave-

²⁵ O tome šire: M. Pvlakić, Fiducijarno vlasništvo u usporednom pravu i sudskoj praksi, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 24, br. 1/03, str. 198-199.

²⁶ U pogledu nekretnina kao sredstva osiguranja se koriste hipoteka i zemljišni dug.

²⁷ Trast se zasniva na ideji prenošenja prava svojine na određenom imovinskom dobru ili imovinskoj cjelini na neko drugo lice radi upravljanja tim dobrom ili imovinskom cjelinom u korist trećeg lica. O trastu kao karakterističnoj pravnoj ustanovi anglosaskog prava, njegovom nastanku, osobinama, kao i krugu zemalja u kojima se primjenjuje v. A. Dyer-H. van Loon, Report on trusts and analogous institutions, Actes et documents, Proceedings of the Fifteenth Session, Tome II, Trust applicable Law and recognition, Hauge, 1985, str. 10-108; A. Gams, Trast u anglo-američkom pravu, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, br. 3/57, str. 299-312.

²⁸ M. Pvlakić, Moderne tendencije ... str. 180-181.

²⁹ O tome: D. Borković-Stojanović, Svojina radi obezbjeđenja potraživanja - fiducijarna svojina, Pravni život, br. 10/98, str. 381.

³⁰ D. Borković-Stojanović, op. cit., str. 380.... str. 380.

³¹ Vid. A. Gams, Osnovi stvarnog prava, osmo izdanje, 1980, str. 135.

³² Prema paragrafu 223. str. 2 Njemačkog građanskog zakonika "ako je radi obezbjeđenja jednog zahtjeva prenijeto neko pravo, ne može se tražiti povraćaj prava na osnovu toga što je zahtjev zastario".

zi punovažno raspolagati sa ovom stvari u odnosu na treća lica, pošto njegov pravni položaj prelazi pravne i ekonomske ciljeve posla.³³ To znači da on može prenijeti svojinu na stvari, iako je još nije stekao na pravi način, već ima samo "(stvarno) pravo na čekanje".³⁴ Kada se za to steknu uslovi svojina treba da bude vraćena dužniku, bilo na način da se povjerilac na osnovu ugovora na to obavezao ili je pak u samom ugovoru prenos izvršen pod raskidnim uslovom da će svojina prestati kad dužnik isplati povjeriočevo potraživanje.

U savremenim pravnim sistemima kontinentalnog prava (Švajcarska, Austrija) fiduciji se pridaje sve veći značaj u praksi, bez obzira na to što nije zakonski regulisana, jer se radi o institutu prilagođenom potrebama razvijene tržišne privrede koji odgovara uslovima modernog pravnog prometa. Uporedno građansko pravo sadrži regulative kod cesije, odnosno kod kontraaktuelne cesije, radi obezbjeđenja potraživanja, što u neku ruku nije ništa do zasebna vrsta fiducije.³⁵ Međutim, ovdje se prije svega radi o odredbama o ustupanju potraživanja dužnika u korist povjerioca, a ne o ustupanju svojine.³⁶ Takvu odredbu sadrži Njemački građanski zakonik,³⁷ koji predviđa da se potraživanje može od strane povjerioca na osnovu ugovora zaključenog sa drugim licem prenijeti (prenos potraživanja) i da sa zaključenjem ugovora novi povjerilac stupa na mjesto dotadašnjeg povjerioca.

Švajcarski Zakonik o obligacijama reguliše samo prenos potraživanja kod punomoći.³⁸ Prema ovom zakonu, ako je ovlašćeni za račun davaoca punomoći u svoje ime stekao potraživanje prema trećem, potraživanja prelaze na davaoca punomoći ukoliko ona sa svoje strane odgovaraju svim preuzetim obavezama iz ugovora o punomoćju. Švajcarska doktrina i sudska praksa priznaju fiducijarni prenos svojine i fiducijarni prenos potraživanja, radi obezbjeđenja potraživanja, ali pod uslovom da je ovaj prenos izvršen na osnovu stvarne volje stranaka.³⁹

Iako u bivšoj SFRJ ovaj model osiguranja nije bio u primjeni, većina zemalja nastalih njenim raspadom se za njega kasnije opredijelila (Crna Gora, Hrvatska, Slovenija, Makedonija). Institut fiducijarne svojine u Republici Hrvatskoj je uveden donošenjem Ovršnog zakona iz 1996. godine.⁴⁰ Iako je predmet regulisanja tog zakona postupak izvršenja i osiguranja,⁴¹ on je sadržavao i materijalnopravne odredbe o fiducijarnoj svojini, što je bilo neophodno, pošto ovakav oblik prenosa svojine radi osiguranja nije bio pokriven drugim

³³ D. Borković-Stojanović, op. cit., str 381.

³⁴ Vid. H. Webber, *Kreditsicherheiten*, München, 1994, str. 147.

³⁵ Ustupanje potraživanja radi obezbjeđenja poznaje i ZOO (član 445).

³⁶ J. Salma, *Fiducijarni pravni posao ...* str. 393.

³⁷ Paragraf 898. Njemačkog građanskog zakonika.

³⁸ Član 401. Švajcarskog Zakonika o obligacijama.

³⁹ Član 717. stav 1. Švajcarskog građanskog zakonika određuje da su poslovi obezbjeđenja kojima bi se zaobilazila predaja pokretne stvari u državinu bez dejstva prema trećima.

⁴⁰ Narodne novine br. 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08. Vid. M. Dika, *Fiducijarno osiguranje tražbine*, Informator, br. 4673/98; N. Gavella, *O vlasništvu prenesenom radi osiguranja*, Informator, br. 5247/04; H. Vukić, *Položaj stranaca prilikom osiguranja tražbine prijenosom prava vlasništva*, *Odvjetnik*, br. 9-10/98, str. 63.

⁴¹ Član 1. Ovršnog zakona.

propisima. Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima⁴² fiducijarna svojina je propisana u odredbama u ograničenju prava svojine na temelju pravnog posla,⁴³ s tim što se na to pravo na odgovarajući način primjenjuje ono što je određeno za založno pravo, ako zakonom nije nešto drugo određeno.⁴⁴ Ovaj zakon je kreirao nove oblike učešća u pravu svojine, prethodnu i potonju svojinu, koji nisu posebne vrste svojine, jer je svojina jednovrsna. Činjenica da je fiducijarna svojina uređena u dva različita zakona (materijalnopravnom i procesnopravnom) dovela je do određenih dilema u njenoj primjeni.⁴⁵ U pravničkoj javnosti bilo je rasprava o tome da li su stupanjem na snagu Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, po načelu *lex posterior derogat legi priori*, prestale vrijediti odredbe o fiducijarnoj svojini iz ranijeg Ovršnog zakona. Sudska praksa se izjasnila tako da te odredbe imaju narav posebnog zakona (*lex specialis*) i zato su se i dalje primjenjivale kada se radi o sudskom i javnobilježničkom osiguranju. Sada je sudsko i javnobilježničko osiguranje prenosom svojine na stvari i prenosom prava regulisano novim Ovršnim zakonom (članovi 309-327)⁴⁶ uz minimalna odstupanja od dotadašnjeg uređenja.⁴⁷

Novelama na Zakon o izvršnom postupku⁴⁸ u makedonskom pravu regulisan je fiducijarni prenos svojine na pokretnim i nepokretnim stvarima na osnovu sporazuma pred sudom. Donošenjem Zakona o obezbjeđenju potraživanja⁴⁹ ove odredbe su preuzete sa određenim modifikacijama.⁵⁰ Fiducijarni prenos svojine sada se vrši na osnovu sporazuma sklopljenim pred nadležnim sudom ili pred notarom u formi notarskog akta,⁵¹ što znači da postoji sudsko i notarsko obezbjeđenje. Povjerilac ovim sredstvom obezbjeđenja može da obezbjedi svoja novčana i nenovčana potraživanja. Kada se obezbjeđuju nenovčana potraživanja, u sporazumu mora da bude određena njegova novčana protivvrijednost. Predmet obezbjeđenja mogu da budu pokretne i nepokretne stvari i prava, pod uslovom da su u prometu.

⁴² Narodne novine br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12.

⁴³ Član 34. stav 5. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.

⁴⁴ Član 297. stav 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.

⁴⁵ O tome: O. Jelčić, Fiducijarno vlasništvo u hrvatskom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 24, br. 1/03, str. 339.

⁴⁶ Narodne novine br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16 I 73/17. Prije njega je bio na snazi raniji Ovršni zakon (Nardone novine br. 139/10, 125/11, 150/11, 154/11, 12/12, 70/12) koji je sadržavao slične odredbe.

⁴⁷ Vid. H. Ernst i R. Matanovac Vučković, Prijenos prava radi osiguranja – nedorečenosti i nedovršenosti, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 33, br. 1/12, str. 145-186, T. Karlović, Fiducijarni prijenos vlasništva i trust – uvodna razmatranja o mogućnosti primjene Haške konvencije o pravu mjerodavnom za trust i o njegovom priznavanju, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 3/18, str. 579-605.

⁴⁸ Član 252 a-252 d Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršnom postupku (Služben vesnik br. 59/00).

⁴⁹ Služben vesnik br. 87/07.

⁵⁰ Šire o tome: A. Janevski, Obezbeđenje potraživanja prenosom svojine na stvari i prenosom prava po Zakonu o obezbeđenju potraživanja, u: Zbornik radova „Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse“, Mostar, 2008, str. 70-80.

⁵¹ Članovi 44. i 50. Zakona o obezbeđenju potraživanja.

U Republici Sloveniji fiducijarna svojina je propisana Stvarnopravnim zakonikom (SPZ),⁵² a očigledno je da su njemačka pravna teorija i sudska praksa poslužile kao uzor.⁵³ Ovaj institut nije detaljno regulisan i umjesto toga izvršena je uputa na shodnu primjenu odredaba o bezdržavinskoj zalozi i odredaba o prenosu svojine. SPZ izričito propisuje da predmet ovog prava mogu biti samo pokretne stvari,⁵⁴ jer adekvatnu zamjenu u pogledu nekretnina predstavlja zemljišni dug, te da postoji pretpostavka da je fiducijar dobio vlasničko pravo pod raskidnim uslovom plaćanja osiguranog potraživanja.⁵⁵ Za ugovor o prenosu predviđena je javnobilježnička forma.⁵⁶ Ovim zakonom se, inače, reguliše i pravni položaj fiducijara u slučaju insolventnosti fiducijanta. Tako fiducijar u slučaju stečaja ili prisilnog poravnjanja fiducijanta ima razlučno pravo na prenijetoj pokretnoj stvari.⁵⁷ Ukoliko dođe do situacije da teče postupak izvršenja, fiducijar može da prigovori povjeriocima fiducijanta (prigovor treće strane) nedozvoljenost izvršenja na prenijetoj imovini. Što se tiče platne nesposobnosti fiducijara, SPZ je ovo regulisao na taj način što je data mogućnost fiducijantu da prigovori povjeriocima fiducijara nedozvoljenost izvršenja i da realizuje izlučno pravo u stečaju.⁵⁸ Iz ovoga je vidljivo da slovenačko pravo tretira fiducijanta kao vlasnika stvari.⁵⁹ Pošto je SPZ regulisao i bezdržavinsku zalogu, očito je da je osnovni razlog za uvođenje fiducijarnog prenosa svojine u slovenačko pravo to što je zakonodavac predvidio mogućnost neakcesornosti ovog sredstva osiguranja u odnosu na obezbijeđeno potraživanje. Sličnim putem ovaj zakon je krenuo i na području nekretnina, gdje je predvidio postojanje zemljišnog duga. Dakle, SPZ je želio da akcesornim oblicima obezbjeđenja doda i neakcesorne, te da tako stvori širok dijapazon mogućnosti kod izbora adekvatne forme obezbjeđenja.⁶⁰

Zanimljivo je da su u Crnoj Gori ranije bili doneseni Zakon o fiducijarnom prenosu prava svojine⁶¹ i Uredba o upisu fiducijarnog prenosa svojine,⁶² a da je sada fiducijarna

⁵² Uradni list Republike Slovenije br. 87-4360/02.

⁵³ Vid. R. Vrenčur, Fiducijarni prenos vlasničkog prava u osiguranje na pokretnim stvarima u novom slovenačkom pravu, u: Budimpeštanski simpozijum, Doprinosi reformi stvarnog prava u državama jugoistočne Evrope, Bremen, 2003, str. 291.

⁵⁴ Član 201. st. 1. SPZ.

⁵⁵ Član 201. st. 2. SPZ. Stranke se mogu dogovoriti i drukčije i to tako što se prenos svojine radi osiguranja može dogovoriti pod odložnim uslovom neplaćanja osiguranog potraživanja ili bez ikakvog uslova. Prema tome, SPZ je uredio kako akcesorni, tako i neakcesorni model fiducijarnog prenosa.

⁵⁶ Član 204. SPZ.

⁵⁷ Član 206. st. 2. SPZ.

⁵⁸ Član 205. SPZ.

⁵⁹ Upor. R. Vrenčur, op. cit., str. 295-296.

⁶⁰ Slično i R. Vrenčur, op. cit., str. 291.

⁶¹ Službeni list Republike Crne Gore br. 23/96. Vid. Z. Rašović, Komentar Zakona o fiducijarnom prenosu prava svojine Crne Gore, Podgorica, 1996; D. Klepić, Povodom Zakona o fiducijarnom prenosu prava svojine Republike Crne Gore, Izbor sudske prakse, br. 11/96; Z. Rašović, Fiducijarni pravni poslovi i fiducijarna svojina, Podgorica, 1997; E. Durutović, Obezbjeđenje povjerilaca po Zakonu o fiducijarnom prenosu prava svojine, u: Stvarnopravna sredstva obezbjeđenja novčanih potraživanja, Zbornik radova i zaključaka sa savjetovanja održanog u Podgorici 13. juna 2003. godine, Podgorica, novembar, 2003.

⁶² Službeni list Republike Crne Gore br. 9/97.

svojina normirana Zakonom o svojinsko-pravnim odnosima - ZSPO⁶³ (članovi 353-384).⁶⁴ Po tom zakonu fiducijarna svojina je uslovno stečeno pravo svojine na pokretnoj ili nepokretnoj stvari, koje ovlašćuje povjerioca da prije ostalih povjerilaca naplati svoje dospjelo potraživanje, bez obzira kod koga se stvar nalazi.⁶⁵ Prenos prava svojine se mora odnositi na cijelu stvar, njene neodvojene plodove i na druge sastvne dijelove i pripatke.⁶⁶ Ugovor o fiducijarnom prenosu svojine mora biti zaključen u pismenoj formi, s tim što za nepokretnosti ugovor mora biti i ovjeren od strane suda ili notara.⁶⁷ Da bi ovaj ugovor bio punovažan potrebno je izvršiti i upis u posebni javni registar koji vodi organ nadležan za nekretnine u roku od 8 dana od dana zaključenja ugovora. Ako se upis ne izvrši ugovor je ništav.⁶⁸ Kod ovog prenosa svojine neposredna državina, po pravilu, ostaje kod dužnika koji ima obavezu da stvar čuva sa pažnjom dobrog privrednika odnosno dobrog domaćina.⁶⁹ Nakon padanja u docnju postoji obaveza dužnika da preda stvar fiducijaru u neposrednu državinu.⁷⁰ Ukoliko povjeriočevo potraživanje ne bude namireno o dospelosti, on može prodati stvar na javnoj prodaji po cijeni utvrđenoj procjenom stručnjaka ili je može, po toj cijeni, zadržati u svojini.⁷¹ Dakle, zakonom je regulisana i najbitnija faza, a to je faza realizacije fiducijarnog sredstva obezbjeđenja. Pravo fiducijarne svojine povjerioca prestaje: kad prestane obezbjeđeno potraživanje, kad se povjerilac odrekne prava svojine na nepokretnim stvarima pisanom izjavom datom kod nadležnog državnog organa, kad se povjerilac odrekne prava svojine na pokretnim stvarima pisanom izjavom i kad propadne opterećena stvar, ukoliko ne bude obnovljena.⁷² Može se slobodno konstatovati da u pogledu ovog sredstva obezbjeđenja potraživanja ZSPO u potpunosti preuzima regulativu iz ranijeg Zakona o fiducijarnom prenosu prava svojine.

FIDUCIJARNI PRENOS SVOJINE U PRAVU BOSNE I HERCEGOVINE – DA ILI NE ?

Važeći propisi u Bosni i Hercegovini ne regulišu ni formu ni sadržaj ugovora o fiducijarnom prenosu svojine, ali ga izričito ni ne zabranjuju. Zakon o obligacionim odnosima (ZOO) bivše SFRJ koji se ovdje još primjenjuje izričito ne normira pitanje punovažnosti fiducijarnih pravnih poslova. Prema nekim mišljenjima, taj ugovor bi se mogao zaključiti na isti način i pod istim uslovima kao i ostali ugovori, kao dio opšte slobode ugovaranja (izraz autonomije volje).⁷³ Naravno, u tom slučaju stranke koje se rukovode zajedničkim interesima, svoje međusobne odnose ne bi mogle uređivati suprotno prinudnim propisima, javnom poretku i dobrim običajima, a pri tome bi morale postupati u dobroj vjeri

⁶³ Službeni list Crne Gore br. 19/09.

⁶⁴ O tome šire: Z. Rašović, *Stvarno pravo*, četvrto izdanje, Podgorica, 2010, str. 559-588; M. Lazić i N. Planojević, op. cit., str. 523-527.

⁶⁵ Član 14. ZSPO.

⁶⁶ Član 359. ZSPO.

⁶⁷ Član 355. ZSPO.

⁶⁸ Član 378. ZSPO.

⁶⁹ Član 365. ZSPO.

⁷⁰ Član 366. ZSPO.

⁷¹ Član 375. ZSPO.

⁷² Član 383. ZSPO.

⁷³ Vid. npr. I. Babić, *Leksikon obligacionog prava*, treće izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Beograd, 2008, str. 83; N. Tešić, *Fiducijarni prenos svojine* str. 115.

i pridržavati se osnovnih načela ZOO, prevashodno načela savjesnosti i poštenja.⁷⁴ Poslovna praksa nastoji da i bez donesenih propisa pronade načine što boljeg obezbjeđenja potraživanja i privlačenja stranih investitora. Međutim, praksa sudova tom institutu nije naklonjena, jer se on najčešće kvalifikuje kao zaloga sa zabranjenom klauzulom, pa se ovakvom prenosu u najvećem broju slučajeva ipak ne pruža sudska zaštita. Takav ugovor se zbog nedopuštenog osnova smatra ništavim. Pri tome se ima u vidu sprečavanje mogućih zloupotreba podređenog položaja dužnika.⁷⁵

Razlozi pravne sigurnosti zahtijevaju poseban oprez prilikom donošenja odluke o uvođenju ovog sredstva obezbjeđenja u pravni poredak određene, posebno tranzicijske zemlje. Smatramo da je dobro što je u reformi sredstava obezbjeđenja u Bosni i Hercegovini ovaj institut izostavljen.⁷⁶ Naime, ovdje je iskazano opredjeljenje da se nedostaci klasične ručne zaloge kao sredstva obezbjeđenja potraživanja razriješe uvođenjem u pravni sistem registarske - bezdržavinske zaloge (Okvirni zakon o zalozima BiH⁷⁷). Sa ovakvim zalaganjem se ostalo na području poznatog sistema založnog prava. Nema sumnje da je fiducijarna svojina mnogo kompleksnija od registarske zaloge i da se kod nje, kao što smo vidjeli, može da javi mnogo složenih pitanja kojima se naša doktrina i sudska praksa nisu bavile. Faktičko postojanje dva vlasnika može da stvori dosta dilema i sporne situacije u pravnom prometu. Pogotovo može da bude sporno kakva prava i obaveze mogu da nastanu između stranaka, kako se namiruje fiducijarni vlasnik i kakvi su učinci ovog instituta prema trećim licima. To može da dovede do određenog nesnalaženja u praksi. Zbog toga se, za sada, zalažemo za uvođenje što jednostavnijih, ali djelotvornih rješenja, koja ne smiju biti nedorečena i koja u praksi neće izazivati previše problema. Sredstvo obezbjeđenja mora zadovoljiti zahtjeve osiguranja povjerioca, ali i zahtjeve pravne sigurnosti i zaštite dužnika. Fiducija očito ove uslove ne ispunjava. Ne treba da nas zavarava ni činjenica da je institut fiducijarne svojine dosta raširen u drugim tranzicijskim zemljama, jer u njegovoj primjeni dolazi do mnogih nepotrebnih sporova, prvenstveno zbog nedostatka neophodnog iskustva i tradicije.

ZAKLJUČAK

Nema sumnje da u praksi ponovo dolazi do šire primjene fiducijarnog prenosa prava svojine kao pravnog fenomena kome su povjerioci jako naklonjeni. Savremena sredstva

⁷⁴ U Republici Srbiji (koja u ovom pogledu ima isto zakonodavstvo kao i Bosna i Hercegovina) održano je savjetovanje 19 i 20.5.1995. godine na kome su učestvovali profesori pravnih fakulteta, sudije i pravnici iz prakse i tom prilikom je zaključeno sljedeće: "Ugovor o fiducijarnom prenosu svojine na pokretnim stvarima i nepokretnostima, koji se sve češće upotrebljava u poslovnoj praksi, prema mišljenju učesnika savjetovanja je dozvoljen pravni posao i treba da uživa punu pravnu zaštitu bez obzira što nije zakonom regulisan kao imenovani ugovor" – v. Pravni život, br. 5-6/95. Vid. i B. Pajtić, Problem dopuštenosti fiducijarnog prenosa svojine u našem pravu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, br. 1/17, str. 115-126.

⁷⁵ Slična situacija je i u Republici Srbiji (v. npr. Vrhovni sud Srbije, Rev-347/96 od 16.10.1996, Z. Petrović, op. cit., str. 216-217; Apelacioni sud u Kragujevcu, Gž-228/10 od 2.2.2010.).

⁷⁶ Vid. N. Hadžimanović, Kritički prilog o pitanju mogućnosti nekauzalnog i neakcesornog uređenja prava obezbeđenja – istovremeno ispitivanje poželjnosti fenomena fiducije u jugoistočnoj Evropi, Nova pravna revija, br. 2/12, str. 32-43.

⁷⁷ Službeni glasnik BiH br.28/04.

finansiranja i brzi obrt kapitala neminovno nameću i forsiraju takva sredstva obezbjeđenja koja odgovaraju brzini i potrebama savremenog pravnog prometa i uslovima razvijene tržišne privrede. No, fiducijarni prenos svojine, zbog svoje kompleksnosti, nosi u sebi i dosta opasnosti koje mogu da dovedu do neželjenih situacija i nastanka nenadoknadive štete. Analizom svega izloženog, vidljivo je da se radi o vrlo suptilnom i složenom institutu, koji u sebi nosi mnoge protivrječnosti i u raznim zemljama ima različite modalitete. Ovdje se postavlja mnogo pitanja koja se ne postavljaju kod klasičnog založnog pravnog odnosa.

Faktičko postojanje dva vlasnika, pravnog i ekonomskog, sigurno može da stvori mnogo problema u praksi. Da bi fiducijarna svojina bila mobilizator imovine dužnika, normalno je da mu se dozvoli raspolaganje sa predmetom ove svojine. On raspolaže svojim pravom u očekivanju i treće lice može steći samo takvo pravo. Niz dilema postoji u vezi raspolaganja fiducijara, prije svega da li su njegova raspolaganja uslovno važeća, jer zavise od plaćanja duga o dospelosti. Fiducijar je prema davaocu obezbjeđenja obligaciono obavezan da obezbjeđeno dobro tretira kao imovinski predmet davaoca garancije, koga po ispunjenju funkcije mora da prenese ponovo na dužnika. Ova unutrašnja veza proizilazi iz zaključenog ugovora o obezbjeđenju. No, on je ipak vlasnik koji može slobodno raspolagati svojim pravom i može izigrati dato povjerenje. Mogućnost da obje strane raspolazu istim predmetom može stvoriti mnogo problema u pravnom prometu. Kod ovog oblika osiguranja vidljivo je da je pravu svojine nametnuta druga uloga, jer ona ovdje služi za potrebe obezbjeđenja kredita, a povjerilac dobija više nego što mu je potrebno u svrhu garancije.

Svakako osnovna mana ovog instituta je to da on, najčešće, djeluje bez potrebnog publiciteta (osim ako objekat fiducijarne svojine nije nepokretna stvar upisana u javnu evidenciju). To svakako može ugroziti sigurnost pravnog prometa. Zbog toga treća lica ne mogu pouzdano da znaju pravu vrijednost stvari koje njihov poslovni partner drži. Ovaj nedostatak se može prevazići uvođenjem odgovarajućeg registra za evidenciju relevantnih činjenica. Nesumnjivo je da treba omogućiti neku vrstu javnosti da bi se zaštitio fiducijarni vlasnik i upozorili potencijalni savjesni sticaoci na istoj stvari da postoje pravne prepreke na putu punovažnog sticanja. Što se tiče forme fiducijarnog ugovora, rješenja u pojedinim zemljama su različita i nude široku lepezu mogućnosti kod zasnivanja tog oblika obezbjeđenja. Stroga forma sigurno može usporiti pravni promet. Smatramo da pismena forma pruža sasvim dovoljnu garanciju povjeriocu i trećim licima, tako da ne treba težiti njenim posebnim oblicima, koji nepotrebno nameću troškove i produžavaju vođenje postupka. Samo u slučaju kada predmet čine nekretnine, ugovor o prenosu bi trebao biti i notarski ovjeren. Kada se govori o namirenju povjerioca ozbiljan problem može da predstavlja činjenica da se predmet osiguranja najčešće nalazi u državini dužnika. Protivrječnost i složenost ovog instituta donosi mogućnost različitih rješenja u slučaju stečaja fiducijara i fiducijanta, kao i u situaciji kada se protiv njih vodi izvršni postupak.

Zbog svega navedenog, mišljenja smo da je dobro što ovaj institut, bar za sada, nije našao svoje mjesto u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine, jer se slični efekti postižu uz pomoć registarske zaloge koja u praksi izaziva mnogo manje nedoumica i nosi manje opasnosti za dužnika.

LITERATURA:

- Arandelović D., O fiducijarnim pravnim poslovima, Arhiv za pravne i društvene nauke, XVI, br. 5-6/26;
- Babić I., Leksikon obligacionog prava, treće izmenjeno i dopunjeno izdanje, Beograd, 2008;
- Bokšan B., Fiducijarni poslovi i zaloga, Sudska praksa privrednih sudova (tematsko izdanje), Beograd, 1996, Bilten br. 3;
- Borković-Stojanović D., Svojina radi obezbeđenja potraživanja - fiducijarna svojina, Pravni život, br. 10/98;
- Čulinović Herc E., Ugovorno osiguranje tražbina zalaganjem pokretnih stvari bez predaje stvari u posjed vjerovnika, Rijeka, 1998;
- Dika M., Fiducijarno osiguranje tražbine, Informator, br. 4673/98;
- Dudaš A., O celishodnosti zakonskog uređenja fiducijarnog prenosa svojine u pravu Srbije, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, br. 1/14;
- Durutović E., Obezbeđenje povjerilaca po Zakonu o fiducijarnom prenosu prava svojine, u: Stvarnopravna sredstva obezbeđenja novčanih potraživanja, Zbornik radova i zaključaka sa savjetovanja održanog u Podgorici 13. juna 2003. godine, Podgorica, novembar, 2003;
- Dyer-H. van Loon A., Report on trusts and analogous institutions, Actes et documents, Proceedings of the Fifteenth Session, Tome II, Trust applicable Law and recognition, Hague, 1985;
- Dorđević A., O fiducijarnim pravnim poslovima, Arhiv za pravne i društvene nauke, XVI, br. 5-6/26;
- Đurđić T., Fiducijarni prenos prava svojine, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, br. 2/11;
- Đurović Lj., Ugovor o fiducijarnom prenosu svojine, Pravni život, br.10/98;
- Ernst H. i Matanovac Vučković R., Prijenos prava radi osiguranja –nedorečenosti i nedovršenosti, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 33, br. 1/12;
- Gams A., Trast u anglo-američkom pravu, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, br. 3/57;
- Gams A., Nešto o fiducijarnim pravnim poslovima, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, br. 1-2/60;
- Gams A., Osnovi stvarnog prava, osmo izdanje, 1980;
- Gavella N., Josipović T., Gliha I., Belaj V. i Stipković Z., *Stvarno pravo*, Zagreb, 1998;
- Gavella N., O vlasništvu prenesenom radi osiguranja, Informator, br. 5247/04;
- Hadžimanović N., Kritički prilog o pitanju mogućnosti nekauzalnog i neakcesornog uređenja prava obezbeđenja – istovremeno ispitivanje poželjnosti fenomena fiducije u jugoistočnoj Evropi, Nova pravna revija, br. 2/12;
- Jacquelin R., De la fiducie, Paris, 1891;
- Janevski A., Obezbeđenje potraživanja prenosom svojine na stvari i prenosom prava po Zakonu o obezbeđenju potraživanja, u: Zbornik radova „Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse“, Mostar 2008;
- Jelčić O., Fiducijarno vlasništvo u hrvatskom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 24, br. 1/03;
- Juhart M., Prenos lastninske pravice v zavarovanje, Pravnik, Ljubljana, let 50 (1995), 1-3;
- Karlović T., Fiducijarni prijenos vlasništva i trust – uvodna razmatranja o mogućnosti primjene Haške konvencije o pravu mjerodavnom za trust i o njegovom priznavanju, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 3/18;
- Klepac T., Pobjijanje dužnikovih pravnih radnji (magistarski rad), Zagreb, 1990;
- Klepić D., Povodom Zakona o fiducijarnom prenosu prava svojine Republike Crne Gore, Izbor sudske prakse, br. 11/96;
- Klepić D., Prenos prava svojine radi obezbeđenja potraživanja, Izbor sudske prakse, br. 5/97;
- Lazić M., *Prava realnog obezbeđenja*, Niš, 2009;

- Lazić M., Tendencije u razvoju realnih prava obezbeđenja, *Pravni život*, br. 11/09;
- Lazić M. i Planojević N., Svojina i fiducijarna svojina u novom stvarnom pravu Crne Gore, *Pravni život*, br. 10/11;
- Leksikon građanskog prava (glavni urednik O. Stanković), Beograd, 1996;
- Medić D., Pravo obezbeđenja potraživanja, Banja Luka, 2013;
- Pajtić B., Problem dopuštenosti fiducijarnog prenosa svojine u našem pravu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, br. 1/17;
- Petaković R., Obezbeđenje potraživanja putem fiducije, *Izbor sudske prakse*, br. 7-8/97;
- Petrović Z., Fiducijarni prenos prava vlasništva u praksi sudova Republike Srbije, u: Budimpeštanski simpozijum, Doprinos reformi stvarnog prava u državama jugoistočne Evrope, Bremen, 2003;
- Povlakić M., Moderne tendencije u razvoju sredstava obezbeđenja potraživanja s posebnim osvrtom na besposjedovnu (registriranu) zalogu, doktorska disertacija, Sarajevo, 2001;
- Povlakić M., Fiducijarno vlasništvo u usporednom pravu i sudskoj praksi, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 24, br. 1/03;
- Povlakić M., Stvarnopravna sredstva osiguranja na pokretnim stvarima u zemljama nasljednicama bivše SFRJ, u: Budimpeštanski simpozijum, Doprinos reformi stvarnog prava u državama jugoistočne Evrope, Bremen, 2003;
- Rašović Z., Komentar Zakona o fiducijarnom prenosu prava svojine Crne Gore, Podgorica, 1996;
- Rašović Z., Fiducijarni pravni poslovi i fiducijarna svojina, Podgorica, 1997;
- Rašović Z., Pravo obezbeđenja potraživanja, Podgorica, 2010;
- Rašović Z., Stvarno pravo, četvrto izdanje, Podgorica, 2010;
- Salma J., *Obligaciono pravo*, Beograd, 1988;
- Salma J., Fiducijarni pravni posao i fiducijarni prenos svojine radi obezbeđenja potraživanja, *Pravni život*, br. 10/98;
- Stanojević O., Rimsko pravo, Beograd, 1987;
- Stojanović D., Prenošenje svojine u cilju obezbeđenja kredita, *Pravni život*, br. 5-6/93;
- Stojčević D., Rimsko pravo, Beograd, 1960;
- Tešić N., Fiducijarni prenos svojine kao sredstvo obezbeđenja potraživanja, *Pravni život*, br. 10/02;
- Tešić N., Registrovana zaloga, Beograd, 2007;
- Topalović A. i Filipović J., Obezbeđenje potraživanja prenosom svojine, *Pravni život*, br. 5-6/93;
- Topalović A., Fiducijarni prenos svojine radi obezbeđenja potraživanja, *Jugoslovensko bankarstvo*, br. 3-4/98;
- Velimirović M., Ugovor o fiducijarnom obezbeđenju tražbine, *Pravni život*, br.11/98;
- Vrenčur R., Fiducijarni prenos vlasničkog prava u osiguranje na pokretnim stvarima u novom slovenačkom pravu, u: Budimpeštanski simpozijum, Doprinos reformi stvarnog prava u državama jugoistočne Evrope, Bremen, 2003;
- Vučković M., Fiducijarni prenos svojine radi obezbeđenja u savremenom pravu, *Tematski zbornik radova Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu, „Zaštita ljudskih i manjinskih prava u evropskom pravnom prostoru“*, Niš, 2012;
- Vukić H., Položaj stranaca prilikom osiguranja tražbine prijenosom prava vlasništva, *Odvjetnik*, br. 9-10/98;
- Webber H., *Kreditsicherheiten*, München, 1994.

Zakonodavstvo je navedeno u tekstu članka, kao i u fusnotama.

Prof. Duško Medić Ph.D

Judge of Constitutional Court of the Republic of Srpska, Full time professor, Faculty of Law Sciences, PanEuropean University „Apeiron“ Banja Luka, e-mail: dusko.b.medic@apeiron-edu.euustavnisud.org

Fiduciary Transfer of Property

Summary: The article deals with the Institute of fiduciary transfer of property as a security means of debit claims and also deals with necessity to initiate that institute into a legal system of Bosnia and Herzegovina. Fiduciary legal affair is a prerequisite for acquiring fiduciary property. This is basically a state of affairs in which the debtor is obliged to transfer his right (mostly the property) to the fiduciary and the fiduciary is obliged to execute that right and after the completion of necessary presumptions return it to the debtor. The author is of the opinion that it is a positive thing that the aforementioned Institute has not been initiated into the legal system of Bosnia and Herzegovina as yet, because similar results are being achieved by means of registered pledge which creates less uncertainty and also less risk for the debtor in reality.

Key words: fiduciary legal affair, fiduciary transfer of property, fiduciary property, security of debit claims.